

Krzysztof Parzych

Turystyka religijno-pielgrzymkowa w Sanktuarium Kalwaryjskim w Wejherowie

---

Ekonomiczne Problemy Usług nr 66, 285-295

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KRZYSZTOF PARZYCH

Akademia Pomorska w Słupsku

TURYSTYKA RELIGIJNO-PIELGRZYMKOWA W SANKTUARIUM KALWARYJSKIM W WEJHEROWIE

Wstęp

Polska należy do krajów o najsilniejszych tradycjach ruchu pielgrzymkowego. Na mapie Polski funkcjonuje blisko 500 miejscowości pielgrzymkowych o zróżnicowanym zasięgu oddziaływania, od ośrodków międzynarodowych (Częstochowa, Kraków-Łagiewniki, Warszawa) poprzez krajowe (Licheń, Kalwaria Zebrzydowska, Gniezno) aż po grupę największą – niewielkich sanktuariów skupiających ruch pielgrzymkowy w skali regionalnej, a nawet lokalnej.

Silne zróżnicowanie rozmieszczenia miejsc kultu w Polsce jest efektem niejednorodnej przynależności historycznej poszczególnych części kraju, której wynikiem była również różna historycznie przynależność religijna. Zdecydowanie większą gęstością miejscowości pielgrzymkowych odznaczają się obszary historycznej małopolski i wielkopolski, znacznie mniejszą natomiast obszary Pomorza oraz Warmii i Mazur.

Większość sanktuariów pielgrzymkowych w Polsce jest związana z kultem maryjnym. Najsilniejsze tradycje ruchu pielgrzymkowego związanego z tym kultem posiada sanktuarium jasnogórskie.

Wśród miejscowości pielgrzymkowych specyficzną grupę stanowią miejscowości kalwaryjskie. Kalwaria od łacińskiego określenia *Calvaria* odnoszącego się do wzgórza Golgoty, w odniesieniu miejscowości pielgrzymkowych oznacza zespół kościołów oraz kaplic związanych z kultem Męki Pańskiej, z reguły lokalizowany na wzniesieniach przez analogię do kalwarii jerozolimskiej. W topografii większości obiektów kalwaryjskich charakterystycznym elementem jest wzgórze z kaplicami oraz rzeźbami odtwarzającymi Drogę Krzyżową Chrystusa.

Historia obiektów kalwaryjskich sięga okresu średniowiecza. Za pierwszy tego typu obiekt uznaje się kalwarię Scola Coeli, która została założona przez dominikańskiego mnicha Alwarusa w okolicach Cordoby w Hiszpanii w latach 1405–1420.

W Polsce najstarszym założeniem kalwaryjskim jest Kalwaria Zebrzydowska fundowana przez Mikołaja Zebrzydowskiego i zbudowana w 1602 roku. W XVII w. powstały ponadto kalwarie w: Pakości, Wejherowie, Górze Kalwarii, Naclawiu, Wambierzycach, na Górze Świętej Anny oraz w Ujazdowie.

Kalwarie stały się istotnym elementem ruchu pielgrzymkowego w Polsce, chociaż – zdaniem Jackowskiego – nigdy nie osiągnęły rozmiarów ruchu pielgrzymkowego do sanktuariów maryjnych¹. Aktualnie w Polsce funkcjonuje około 60 tego typu obiektów. Województwo pomorskie należy do obszarów o niewielkiej, w porównaniu z innymi regionami kraju, liczbie miejscowości pielgrzymkowych. Do głównych ośrodków pielgrzymkowych tego regionu należą: Gdańsk, Swarzewo, Sianowo, Trąbki Wielkie oraz Wiele. W ostatnich latach wzrasta znacząco również rola Kalwarii Wejherowskiej, położonej pod względem administracyjnym w południowej części Wejherowa w województwie pomorskim.

Wejherowo cechuje się dogodną lokalizacją pod względem komunikacyjnym, gdyż leży przy głównej linii kolejowej prowadzącej ze Szczecina do Gdańska oraz przy drodze krajowej E6; oddalone o 25 km od Gdyni oraz o 30 km od wybrzeża Bałtyku (najbliższa miejscowość nadmorska to Karwia). Ponadto blisko stąd (40 km) od pasażerskiego portu lotniczego w Gdańsku Rębiechowie, który obsługuje połączenia krajowe z Warszawą i Krakowem oraz połączenia międzynarodowe ze Szwecją, Danią oraz Niemcami. Dogodne położenie komunikacyjne Wejherowa na ważnych szlakach transportowych, zarówno kolejowym, jak i drogowym, bliskość aglomeracji gdańskiej oraz wybrzeża Bałtyku stwarza istotny potencjał dla rozwoju ruchu turystycznego przy okazji tranzytu turystów do Trójmiasta oraz do kąpielisk nadmorskich Pobrzeża Gdańskiego oraz Koszalińskiego.

Kalwaria Wejherowska położona jest na pograniczu dwu krain: Pobrzeża Kaszubskiego oraz Pojezierza Kaszubskiego, w pradolinie rzeki Redy. Kalwaria została zbudowana w miejscu o największym w okolicy zwężeniu pradoliny otoczonej wysoczyznami: Kępą Pucką oraz Redłowską i od południa urozmaiconymi pod względem konfiguracji terenu obszarami pojeziernymi. Obszar ten jest w okolicy pokryty kompleksami leśnymi stanowiącymi pozostałość po puszczy nadmorskiej. Większość kapliczek położonych jest w krajobrazie wzgórz morenowych porośniętych lasami bukowymi oraz mieszanymi. Jakub Wejher, wybierając lokalizację kalwarii, kierował się głównie względami religijnymi oraz racjami historycznymi. Kaplice kalwaryjskie rozłożone są na południowym zboczu doliny w miej-

---

¹ A. Jackowski, *Jasnogórskie pielgrzymowanie bez granic*, Biblioteka „Niedzieli”, t. 169, Częstochowa 2005.

scu, w którym do rzeki Redy wlewa się Cedron. Kaplice zostały zbudowane na bardzo urozmaiconym terenie – pośród licznych wzgórz, dolin oraz wąwozów na przestrzeni kilku kilometrów. Najwyższe wzniesienia osiągają wysokość ponad 10 metrów nad poziom morza. Natomiast wysokość wysoczyzn okalających miasto liczona do poziomu doliny Cedronu dochodzi miejscami do 90 metrów.

Założycielem Kalwarii Wejherowskiej oraz kościoła i klasztoru był wojewoda malborski Jakub Wejher (1609–1657). Wyznaczenia miejsc pod kaplice oraz drózek kalwaryjskich dokonał w 1648 roku geometra Robert z Werden. Wyliczył on dokładnie odległości pomiędzy stacjami przyszłej kalwarii. Opierał się przede wszystkim na faktycznych pomiarach Drogi Chrystusa w Jerozolimie. W czerwcu 1649 roku, po uzyskaniu pozwolenia od biskupa, Jakub Wejher przystąpił do wznoszenia kaplic. Część z nich ma charakter otwarty, część zamknięty. Większość kaplic powstała jeszcze za życia Jakuba Wejhera lub też krótko po jego śmierci².

Niektóre kaplice zostały ufundowane przez Wejhera, zaś pozostałe przez pobożnych krewnych oraz przyjaciół wojewody. Do roku 1654 zakończono budowę 19 z 26 kapliczek. W tym samym roku została uroczyście poświęcona kaplica „Spotkanie z Matką”. W roku następnym odbyła się pierwsza uroczystość na Kalwarii Wejherowskiej.

Do roku 1966 kalwaria składała się z 24 kapliczek. Kościół bardzo szybko docenił znaczenie Kalwarii Wejherowskiej. W 1661 roku na prośbę Wejhera papież Aleksander VII wydał dekret o odpustach. Klemens X potwierdził ten dekret na kolejne 10 lat. W 1678 roku papież Innocenty XI na prośbę kolejnego właściciela kalwarii – Michała Radziwiłła – wydał specjalne *breve*, w którym rozciąga po wieczyste czasy ważność uzyskiwania odpustów zupełnych. Biskup Stanisław Sarnowski polecił odczytać *breve* papieskie we wszystkich kościołach diecezji, wskutek czego Wejherowo stało się „Nową Jerozolimą”. W roku 1717 pismem datowanym w Rzymie Święta Kongregacja Odpustów i Relikwii udzieliła Kalwarii Wejherowskiej odpustów wieczystych. Pierwsze pielgrzymki przybywały do Wejherowa już pod koniec lat 70. XVII wieku. Dzisiaj mówi się już o ponad 300-letniej tradycji pątniczej w przypadku kampanii oliwskiej (Gdańsk), oksywskiej (Gdynia), kościerskiej oraz puckiej³.

Wraz ze wzrastającym ruchem pątniczym do Kalwarii Wejherowskiej w połowie XVIII w. Przebendowscy odnowili znaczną część kaplic oraz wybudowali Bramę Oliwską na wysokości Śmiechowa, celem stworzenia odpowiedniego miejsca na przyjęcie pielgrzymów. W drugiej połowie XIX w. kolejny remont zlecieli Keyserlingkowie. Właśnie wtedy kilka barokowych kaplic chroniono poprzez za-

---

² J. Więckowiak, *Kalwaria Wejherowska. Dzieje, Sztuka, Architektura*, Zrzeszenie Kalużsko-Pomorskie, Oddział w Wejherowie, Warszawa 1982.

³ S. Klein, *Przewodnik po Kalwarii Wejherowskiej*, Warszawa 1994.

mykanie ich na klucz. Natomiast kaplica nad Cedronem została wybudowana na nowo, ponieważ była najbardziej zniszczona.

W czasie II wojny światowej Kalwaria Wejherowska – jako ostoja polskości i wiary katolickiej dla obszaru północnej części Kaszub – w znacznym stopniu została zniszczona przez nazistów. Przeprowadzony w latach 50. XX wieku remont był powierzchowny i polegał przede wszystkim na odnowieniu lub też uzupełnieniu elementów wystroju kaplic, zniszczonego w czasie wojny. W roku 2004 władze Wejherowa rozpoczęły starania o przyznanie z funduszy Unii Europejskiej środków na remont oraz modernizację kalwarii. W roku 2005 miasto uzyskało na ten cel dotację w wysokości 10,3 mln zł w ramach projektu *Zachowanie i udostępnianie dziedzictwa Pomorza poprzez utworzenie Parku Kulturowego w Wejherowie*. Remont kaplic rozpoczął w 2006 roku. Ponadto Wejherowo zostało nagrodzone w konkursie projektów zrealizowanych ze środków unijnych w województwie pomorskim za „najlepszą promocję turystyki województwa pomorskiego 2007”; wygrało również konkurs „Polska pięknieje – 7 cudów unijnych funduszy” (najlepiej odrestaurowany zabytek w Polsce).

Dla turystów pielgrzymów przybywających do kalwarii przygotowany został specjalny szlak kalwaryjski, którego trasa liczy około 4,5 km. Prowadzi on przez wzgórza wysoczyznowe otaczające Wejherowo od południa, na stokach których znajduje się 26 barokowych i manierystycznych kaplic pochodzących z XVII w. Przejście trasy szlaku zajmuje około dwóch godzin. Kaplice są zamknięte ze względu na bezpieczeństwo. Opiekę nad sanktuarium sprawują oo. franciszkanie, którzy zajmują się również rejestracją pielgrzymów, udostępnianiem umówionym grupom i turystom indywidualnym wnętrza kaplic oraz oprowadzaniem grup po szlaku. Trasa jest dostępna dla zwiedzających od poniedziałku do piątku. Oprowadzaniem zorganizowanych grup oprócz oo. franciszkanów zajmują się miejscowi przewodnicy PTTK.

Najpopularniejszy wśród turystów wariant zwiedzania kalwarii stanowi trasa Drogi Krzyżowej obejmująca 14 kaplic. Trasa rozpoczyna się przy kościele klasztornym, prowadzi ulicą Klasztorną i Parkową obok pałacu Przebendowskich (siedziba Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej), ulicą Wybickiego lub parkiem miejskim obok amfiteatru, ulicą Marynarki Wojennej do pierwszej kaplicy Drogi Krzyżowej – „Pałacu Piłata”. Dalej wiedzie wzdłuż kolejnych kaplic – „Podjęcia Krzyża”, „Pierwszego Upadku”, „Spotkania z Matką”, „Cyrenejczyka”, „Św. Weroniki”. Na ostatnim odcinku Szlak kalwaryjski prowadzi na szczyt Golgoty przez kaplice: „Bramy Łez”, „Płaczących Niewiast”, „Trzeciego Upadku Chrystusa”, „Obnażenia Chrystusa”, „Przybicia do Krzyża”, „Kościoła Trzech Krzyży”, „Zdjęcia z Krzyża” i „Grobu Pańskiego”.

Kalwaria Wejherowska jest przede wszystkim celem pielgrzymek oraz uroczystości religijnych. Barokowy zespół architektoniczny na okolicznych wzgórzach ściąga rzesze pielgrzymów, przede wszystkim z regionu północnej części Kaszub

oraz pozostałych obszarów województwa pomorskiego. Prawie wszystkie ośrodki miejskie Kaszub organizują piesze pielgrzymki na „Wejherowskie Góry”. Co roku do Wejherowa przybywa około 60 samodzielnych pielgrzymek. Pierwsze zaczęły przybywać do Wejherowa już pod koniec XVII w.

Czasem najliczniejszych odwiedzin kalwarii jest okres świąt wielkanocnych związany z organizacją misteriów Drogi Krzyżowej, które skupiają największe zgromadzenia pielgrzymów. Istotnymi okresami peregrynacji są również święta odpustowe. Na Wejherowskiej Kalwarii obchodzi się aktualnie pięć odpustów: Wniebowstąpienia Pańskiego, Trójcy Przenajświętszej, uzdrowienia chorych, Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny oraz Podwyższenia Krzyża Świętego.

Największe odpusty odbywają się na przełomie maja oraz czerwca. Trzy pozostałe organizowane są w lipcu, sierpniu oraz we wrześniu. Pierwszy odpust z okazji Święta Wniebowstąpienia Pańskiego obchodzi się w niedzielę przed Zesłaniem Ducha Świętego. Przybywają wówczas pielgrzymi z południowej oraz środkowej części Kaszub. Z tego powodu odpust ten nazywany jest „ładowym”. Uroczystości odpustowe rozpoczynają się w piątek po południu. Z kościoła klasztornego wychodzi procesja ze sztandarami, feretronami oraz orkiestrą, aby przy kaplicy „Grób Chrystusa” powitać pielgrzymów przychodzących z Kościerzyny, do których dołączają grupy ze Stężycy oraz Wygody. Pielgrzymka kościerska, której tradycja sięga prawie czasów Wejhera, cieszy się wielkim szacunkiem wśród wejherowian, którzy chętnie goszczą u siebie pielgrzymów przebywających trasę około 100 kilometrów. Jeszcze tego samego dnia procesja powitalna udaje się do kaplicy „Pałac Piłata”, gdzie wita pielgrzymki przychodzące z Kartuz, Przodkowa oraz Żukowa. Podobnie jak przy przywitaniu grupy kościerskiej obowiązuje niespotykany gdzie indziej ceremoniał, z kłanianiem się feretronów przed znakiem krzyża przy melodii orkiestr dętych. Następnego dnia około godziny dziesiątej przed południem wszystkie kompanie pielgrzymkowe przybyłe poprzedniego dnia oraz te z Wejherowa idą na powitanie pielgrzymek przychodzących od strony Gdańska. Przy kaplicy „Pałac Piłata” wita się pielgrzymów z Gdyni, Kielna, Oliwy oraz Szemuda. Istnieje specjalny, uświęcony tradycją porządek powitania wielkich oraz cennych feretronów: oliwskiego, kościerskiego oraz wejherowskiego. W południe powitalna procesja udaje się na spotkanie z pielgrzymkami przybywającymi od strony zachodniej, a więc z Linii oraz Strzeczca, które wita się przy kaplicy „Płaczące niewiasty”. W niedzielę rano przybywają pielgrzymi z Bolszewa oraz Nowego Dworu Wejherowskiego, zaś w sobotę w południe pielgrzymi z Lęborka. Obchody kalwaryjskie rozpoczynają się w sobotę w południe, a kończy je msza święta przy ołtarzu polowym przed kościołem Trzech Krzyży. Główne uroczystości niedzielne rozpoczynają się o godzinie dziewiątej procesją na Kalwarię Wejherowską. Przed kościołem Trzech Krzyży wszystkie chorągwie, sztandary oraz feretrony witają się zgodnie z kaszubską tradycją. O godzinie dziesiątej rozpoczyna się suma pontyfikalna. Po zakończeniu mszy świętej po stronie południowej wejherowskiej Góry Golgoty, na

pętkowickiej szosie następuje ceremonial pożegnania pielgrzymów z Kościerzyny, Linii oraz Strzeczka przez inne kompanie, zaś o godzinie piętnastej przy kaplicy „Pałac Piłata” żegna się pozostałych, z pielgrzymami z Oliwy na czele.

Drugi odpust kalwaryjski – Trójcy Przenajświętszej – określa się jako „morski”, ponieważ przychodzą na niego pielgrzymki z północnej, czyli nadmorskiej krainy Kaszub: z Pucka, Swarzewa, Władysławowa, Chłapowa, Strzelna, Starzyna, Łebcza, Helu, Mechowej, Oksywia, Rumi, Redy, Ciechocina, Kosakowa i prawie ze wszystkich parafii gdyńskich. Pielgrzymki witane są przy „Bramie Oliwskiej” oraz przy Krzyżu Nanieckim. Porządek obchodów kalwaryjskich oraz uroczystości niedzielnych jest taki sam, jak w trakcie odpustu Wniebowstąpienia Pańskiego.

W pierwszą niedzielę lipca obchodzony jest odpust uzdrowienia chorych. Msza odpustowa odprawiana jest przed kaplicą „Dom Kajfasza” o godzinie dziesiątej. Uroczystość kalwaryjska gromadzi „na górkach” chorych oraz ludzi w podeszłym wieku. W tym dniu poświęcone zostają również samochody wiernych.

Odpust Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny przypada na dni 14 i 15 sierpnia. Podobnie jak odpust lipcowy, który nabiera charakteru maryjnego, gdyż w uroczystej procesji przenosi się na kalwarię kopię cudownego obrazu Matki Bożej Wejherowskiej, tak i ten odpust związany jest z kultem Maryi Wejherowskiej. W sobotę późnym wieczorem rozpoczynają się obchody „Drózek Matki Boskiej”. W procesji ze świecami przenosi się z „Domu Matki Boskiej” do kaplicy „Grobu Matki Boskiej” symboliczną szklaną trumienkę z figurą Maryi. Procesja przemierza kalwaryjską drogę ze śpiewem przy melodii orkiestry. W niedzielę uroczystą mszę świętą odprawia się przed kaplicą „Dom Kajfasza”, przy wystawionej kopii łaskami słynącego obrazu Matki Boskiej Wejherowskiej.

Ostatni odpust obchodzony jest w drugą sobotę i niedzielę września. Jest to uroczystość Podwyższenia Krzyża Świętego będąca jednocześnie świętem religijnym rozpoczynającym rok szkolny, dlatego licznie uczestniczą w nim uczniowie, rodzice oraz nauczyciele z miejscowości powiatu wejherowskiego.

Również w okresie Wielkiego Postu w każdy piątek na Kalwarii Wejherowskiej odprawiane jest nabożeństwo Drogi Krzyżowej. Jednocześnie nabożeństwa takie odbywają się we wszystkich wejherowskich kościołach. Droga Krzyżowa na kalwarii rozpoczyna się o godzinie szesnastej. W tym czasie z kościoła klasztornego wyrusza procesja „na góry” do kaplicy „Pałac Piłata”. Na czele procesji idą chorągwie oraz krzyż, za nimi, niezależnie od pogody, kilka tysięcy wiernych. Nabożeństwa te trwają około 2,5 godziny. W Wielkim Tygodniu na Kalwarię Wejherowską idzie się również w Wielki Czwartek. Wtedy przemierza się drogę od Góry Wniebowstąpienia do kaplicy „Wieczernik”, zaś w Wielki Piątek odprawia się Drogę Krzyżową, idąc od kaplicy „Wieczernik”.

W celu zbadania ruchu pielgrzymkowego do Kalwarii Wejherowskiej dokonano analizy ilościowej frekwencji odwiedzających sanktuarium w latach 2004

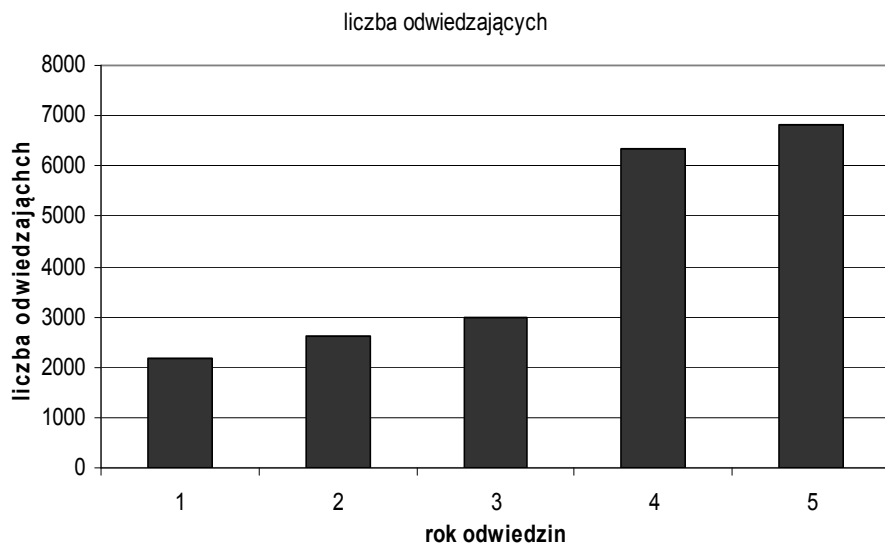
–2008. Badanie liczby odwiedzających Kalwarię Wejherowską przeprowadzono na podstawie rejestru sporządzanego przez opiekujących się kalwarią oo. franciszkanów. Z pewnością nie jest to pełna informacja ilościowa, jednak daje pewien przybliżony obraz zjawiska zarówno w aspekcie ilościowym, dynamiki zmian ruchu pielgrzymkowego, jak i w zakresie pochodzenia pielgrzymów odwiedzających sanktuarium.

Według rejestru pielgrzymów w latach 2004–2008 ogółem do kalwarii przybyło 73 789 odwiedzających. Sanktuarium kalwaryjskie jest odwiedzane, ze względu na lokalizację, w większości przez mieszkańców Wejherowa. W celu bardziej szczegółowej analizy dokonano charakterystyki odwiedzin osobno mieszkańców Wejherowa oraz przybywających spoza Wejherowa. Wśród odwiedzających sanktuarium 50 908 osób (68,9% ogółu) było mieszkańcami Wejherowa. W tym samym czasie liczba turystów spoza miasta wyniosła 22 830 osób (31,1% ogółu).

Pobyty w sanktuarium wejherowskim mają zróżnicowany charakter. Analiza ogółu odwiedzin w latach 2005–2008 pozwala poczynić następujące spostrzeżenia:

- wśród odwiedzin dominują pobyty dużych zorganizowanych grup mieszkańców Wejherowa, którzy przybywają do sanktuarium w celach modlitewnych związanych z uczestnictwem w misteriach Drogi Krzyżowej w okresie wielkiego Tygodnia oraz świętach odpustowych. Ogółem w tego typu nabożeństwach w badanym okresie wzięło udział co najmniej 41 tys. wejherowian, co stanowiło ponad 50% wszystkich wizyt odnotowanych w sanktuarium w badanym okresie. Odwiedziny sanktuarium przez mieszkańców Wejherowa w czasie organizowanych misterii Drogi Krzyżowej gromadzą średnio od 3 do 4 tys. osób. Największa grupa mieszkańców miasta, która przybyła do sanktuarium w badanym okresie, liczyła tysiąc osób (przybyli na obchody misterium Drogi Krzyżowej w kwietniu 2004 roku);
- znacznie mniej wejherowian decyduje się na odwiedziny w charakterze pielgrzymów indywidualnych;
- pielgrzymi przybywający do sanktuarium spoza Wejherowa docierają tu w większości w dużych zorganizowanych pielgrzymkach autokarowych z różnych parafii diecezji. Grupy te liczą od kilkudziesięciu do nawet kilkuset osób. Część odwiedzin to przyjazdy indywidualne z różnych diecezji na obszarze całej Polski.
- w ostatnich latach odnotowuje się również wzrost przyjazdów turystów zagranicznych.

1 – 2004 rok, 2 – 2005 rok, 3 – rok 2006, 4 – 2007 rok, 5 – 2008 rok

Rys. 1. Frekwencja turystów odwiedzających Kalwarię Wejherowską w latach 2004–2008

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z sanktuarium.

Analiza ilościowa frekwencji w Kalwarii Wejherowskiej w badanym okresie wskazuje na ciągły systematyczny wzrost liczby odwiedzin (rysunek 1). Dotyczy to zwłaszcza odwiedzających spoza Wejherowa. Najwyższy wzrost frekwencji odwiedzających sanktuarium odnotowano w latach 2007 i 2008. Wysoki przyrost liczby odwiedzających potwierdzają wskaźniki dynamiki, która najwyższą wartość osiągnęła w roku 2007, osiągając 114% wzrostu w stosunku do roku 2006 (tabela 1).

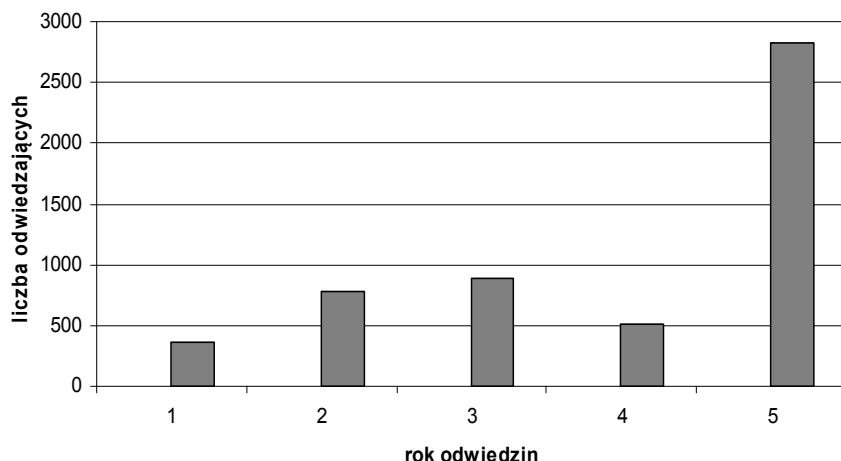
Tabela 1

Wskaźniki dynamiki zmian liczby turystów-pielgrzymów odwiedzających sanktuarium kalwaryjskie w Wejherowie w latach 2005–2008

Badany okres dynamiki zmian	Wartość wskaźnika dynamiki (%)
2005/2004	22,00
2006/2005	13,00
2007/2006	114,00
2008/2007	7,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z sanktuarium.

Systematyczny wzrost liczby odwiedzin sanktuarium odnotowuje się również wśród mieszkańców Wejherowa (rysunek 2). Analiza wizyt odwiedzających kalwarię poza okresem Wielkiego Postu wskazuje na systematyczny wzrost frekwencji w latach 2004–2006. W roku 2007 odnotowano niewielki spadek, który należy łączyć prawdopodobnie z kompleksową renowacją kapliczek kalwaryjskich w ramach projektu *Zachowanie i udostępnienie dziedzictwa Pomorza poprzez utworzenie Parku Kulturowego w Wejherowie*, współfinansowanego przez Unię Europejską. Projekt ten był realizowany w latach 2006–2008. Bezpośrednio po jego zakończeniu skala frekwencji wejherowian odwiedzających kalwarię indywidualnie, poza okresem Wielkiego Postu, wzrosła prawie trzykrotnie w stosunku do lat poprzedzających renowację kalwarii. Tak wysoki wzrost frekwencji odwiedzających należy łączyć prawdopodobnie z zakończoną renowacją obiektu.

1 – 2004 rok, 2 – 2005 rok, 3 – rok 2006, 4 – 2007 rok, 5 – 2008 rok

Rys. 2. Liczba mieszkańców Wejherowa odwiedzających kalwarię latach 2004–2008

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych sanktuarium.

Kalwaria Wejherowska w klasyfikacji miejsc pielgrzymkowych Polski dokonanej przez Jackowskiego⁴ została zaliczona do miejsc pielgrzymkowych o znaczeniu regionalnym. Potwierdzają to również badania Rydza⁵.

⁴ A. Jackowski, *Święta przestrzeń świata*, Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2003.

⁵ E. Rydz, *Kalwaria Wejherowska jako miejsce kultu religijnego*, w: *Geografia i sacrum*, t. 2, red. B. Domański, S. Skiba, IGiGP UJ, Kraków 2005.

Oceny zasięgu oddziaływania przestrzennego obiektu dokonano na podstawie pochodzenia odwiedzających, uwzględniając z jednej strony wejherowian, z drugiej zaś – turystów przybywających do sanktuarium spoza Wejherowa. Analizy pochodzenia turystów dokonano w układzie diecezji miejsca zamieszkania odwiedzających.

Wśród 73 738 osób, które przybyły do kalwarii w analizowanym okresie, około 69% stanowili mieszkańcy Wejherowa.

Turyści, którzy odwiedzili sanktuarium w latach 2004–2008, pochodzili z 38 polskich diecezji. Zdecydowanie najwięcej osób pochodziło z macierzystej diecezji gdańskiej (włączając mieszkańców Wejherowa, z diecezji gdańskiej przybyło 64 935 osób, co stanowiło 88,00% ogółu tych, którzy przybyli w analizowanym okresie do sanktuarium). W tej grupie, wyłączając mieszkańców Wejherowa, najwięcej osób reprezentowało aglomerację trójmiejską.

Spośród pozostałych odwiedzających najwięcej było osób z diecezji: pelplińskiej – 1728, toruńskiej – 962 oraz warszawskiej – 878 osób.

Warto odnotować, że Kalwaria Wejherowska była również celem przyjazdów turystów zagranicznych. Ogółem w latach 2004–2008 sanktuarium odwiedziły 524 osoby z 11 krajów; najwięcej osób pochodziło z Niemiec – 195 osób oraz z Litwy – 138 osób.

Zasięg oddziaływania przestrzennego odwiedzających sanktuarium wskazuje na jego wybitnie regionalny charakter. W ostatnich latach daje się jednak obserwować również rosnący wzrost zainteresowania obiektem wśród przyjezdnych spoza terenu diecezji gdańskiej.

Kalwaria Wejherowska, będąc czwartą kalwarią w kolejności na ziemiach polskich, posiada bogate tradycje pielgrzymowania od połowy XVII wieku. Już wówczas była bardzo istotnym miejscem kultu dla mieszkańców północnej części Kaszub. Współcześnie w dalszym ciągu pełni ważną rolę na mapie miejsc pielgrzymkowych Polski północnej. W ostatnich latach skala frekwencji odwiedzin kalwarii systematycznie wzrasta. Dotyczy to zarówno przybywających z terenu Wejherowa oraz aglomeracji gdańskiej, jak również z bardziej oddalonych diecezji.

Przeprowadzona w latach 2006–2008 renowacja kapliczek kalwaryjskich oraz bliskość jednego z głównych obszarów recepcyjnych turystyki w Polsce (Wybrzeża) stwarzają szansę na dalszy wzrost zainteresowania obiektem zarówno wśród turystów z obszaru województwa pomorskiego, jak i z pozostałych obszarów emisji ruchu turystycznego.

RELIGIOUS AND PILGRIMAGE TOURISM IN THE WEJHEROWO CALVARY

Summary

One of the main objects in polish pilgrimage tourism are calvarias. The location of pilgrimage tourism places in Poland is very uneven. There are less pilgrimage places in the north part of in comparison to south regions. It is result of different determinants of historical development in various part of Poland.

One of the most popular pilgrimage places in the north part of Poland is the Wejherowo Calvary. The pilgrimage tourism has been continuing here since the XVII age when was built the 26 baroque chapels by the Michał Wejher. Since then began the new history of the Wejherowo as the place of pilgrimage tourism. Today Wejherowo Calvary the first of plays the role of the main pilgrimage places for the Gdańsk and others towns and cities of the Pomeranian region. About 75 000 tourist visited Wejherowo Calvary from 2004 to 2008 year. The majority of them were inhabitants of Wejherowo the next of Gdańsk, Gdynia, Sopot and others parts of Pomeranian region, Besides it some pilgrimage come from pelplińska and toruńska diocese. In the last year we can see the foreign tourist in the sanctuary come from Lithuania and Germany. The research confirms role of Wejherowo Calvary as the regional pilgrimage place for east Pomeranian region.

Translated by Krzysztof Parzych